

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап економічного розвитку світового господарства характеризується інтенсифікацією усіх процесів економічного середовища в результаті посилення глобалізації. Для будь-якої країни на сьогоднішній день пріоритетним є активний розвиток ринкових процесів, а також, зокрема для України, створення передумов для її успішної інтеграції у світове співтовариство та визначення свого місця на міжнародному ринку.

Міжнародна конкурентоспроможність підприємств базується на якості, швидкості ухвалення рішень, технічних перевагах, обслуговуванні і диференціації продукту. Під конкурентоспроможністю підприємства в умовах ринку розуміють реальну і потенційну здатність проектувати, виготовляти та реалізовувати продукцію, яка за своїми ціновими та іншими параметрами більш приваблива, ніж продукція конкурентів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках [1]. Сьогодні при виході українських промислових підприємств на зарубіжні ринки існує проблема забезпечення подальшого зростання їх рівня міжнародної конкурентоспроможності.

Основними проблемами, які перешкоджають успішній реалізації конкурентних переваг українських підприємств на зовнішніх ринках, є, передусім, техніко-технологічна відсталість компаній і наявність несприятливого вітчизняного бізнес-середовища. Об'єктивні передумови розвитку національної економіки мають ключове значення при визначенні діючої моделі конкурентоспроможності українських підприємств: природно-ресурсний потенціал країни сприяє розвитку таких галузей як чорна металургія і хімічна промисловість, географічне розташування обумовлює зростання експорту транспортних послуг, а наявність родючих земельних ресурсів виступає запорукою успішного розвитку сільського господарства.

Україна сьогодні є однією з найменш конкурентоздатних країн, тому стає очевидним, що проблема підвищення конкурентоспроможності як вітчизняних товарів і послуг, так і економіки України в цілому, сьогодні виходить на перший план. На світовому ринку конкурентоздатними визнані менше 1% українських товарів і послуг. В той же час, за даними 2016 р. економіка України на 49,3% залежить від експорту (номінальний ВВП за 2016 р. досягав 2383,182 млрд. грн., а експорт – 1174,625 млрд. грн.) [2]. Цей показник є незадовільним, оскільки згідно з Методикою розрахунку рівня економічної безпеки, прийнятною вважається експортна складова ВВП на рівні не більше 50% [3].

Погіршується ситуація значним фізичним і моральним зносом виробничого потенціалу більшості промислових підприємств України, що не сприяє виробництву високоякісної продукції, яка б відповідала світовим стандартам. Так, за даними Державної служби статистики України за 2015 р. ступінь зносу основних засобів в українській економіці досягла 60,1%, в добувній промисловості - 57,9%, в переробній - 75,8%, у сфері виробництва і розподілу електроенергії, газу і води - 82,6%. В цілому

по промисловості знос основних засобів склав 76,9%, що є найгіршим результатом за останні роки.

Одним із найважливіших чинників зростання ефективності виробництва і підвищення міжнародної конкурентоспроможності є інтенсифікація виробничої діяльності шляхом активізації інноваційних процесів на підприємстві, які спрямовані на створення та підтримку конкурентних переваг. Ці процеси можуть існувати за умов постійного оновлення виробництва і технологій, виготовлення високоякісної продукції.

Спостерігається низький рівень інноваційної активності українських підприємств, їх низька інвестиційна привабливість. Якщо в розвинених країнах інноваційна діяльність є одним з найважливіших факторів розвитку країни і кількість інноваційно активних промислових підприємств в них досягає від 70% до 80%, то в Україні цей показник постійно зменшується від 26% в 1994 році до 17,3% в 2015 році. Міжнародна практика свідчить, якщо у ВВП країни частина інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає свою конкурентоспроможність.

Такий низький рівень інноваційної активності українських підприємств пояснюється майже відсутньою державною підтримкою, адже фінансування інноваційної діяльності відбувається переважно за рахунок власних коштів підприємств (97,2% у 2015 році), в той час коли з державного бюджету було виділено лише 0,4% від загальної суми витрат на фінансування інноваційної діяльності (рис. 1.).

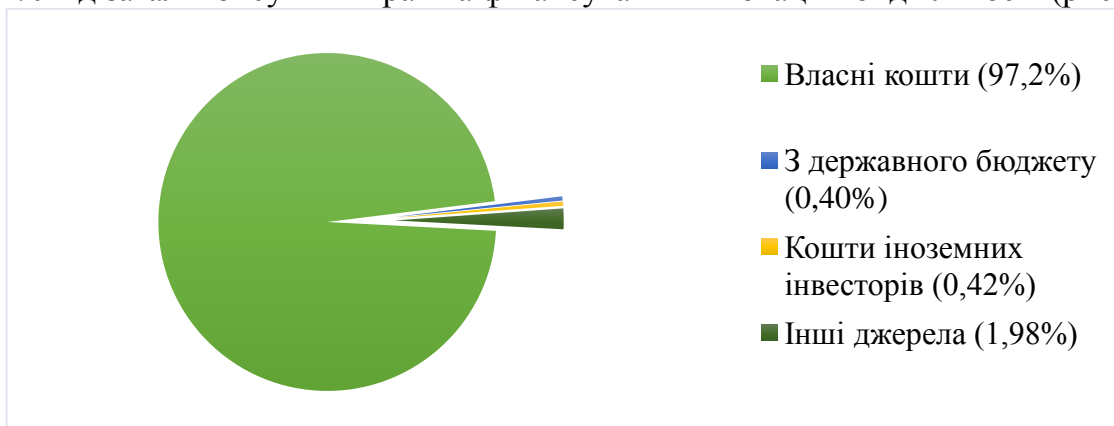

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційної діяльності українських підприємств у 2015 році, млн. грн. [4]

Недостатнє впровадження інноваційних технологій обумовлюють низьку конкурентоспроможність багатьох видів продукції вітчизняних підприємств. За якістю і технологічними рішеннями виробу радіоелектроніки, побутові прилади, сільськогосподарські і будівельно-дорожні машини, а також цілий ряд інших товарів значно програють зарубіжним аналогам. У цих сферах в широких масштабах продовжують використовуватися характерні для радянської економіки витратні технології, що у свою чергу веде до зростання ресурсоемності продукції і перешкоджає скороченню витрат виробництва і випуску інноваційної продукції в інших галузях економіки [5].

Спостерігається також нерівномірність процесу вкладання і освоєння капітальних інвестицій у вітчизняну економіку. Низька інвестиційна активність в Україні пов'язана з недосконалістю державної інвестиційної політики, недоліками в інвестиційному законодавстві, відсутністю належного інституціонального забезпечення розвитку інвестиційного ринку і його інструментів і як наслідок - недостатнім об'ємом внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Крім вищезазначеного, низька конкурентоспроможність промислових підприємств посилюється недостатньою кількістю кваліфікованого персоналу. Через низький рівень заробітної плати молоді фахівці не мають бажання працювати в цій сфері, а більшість досвідчених працівників мають пенсійний вік. Втрачаючи кваліфіковані кадри, які звільняються або виходять на пенсію, машинобудівні підприємства не мають можливості підготувати їм гідну заміну, що призводить до низької якості виконання робіт.

Отже, проблеми підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських промислових підприємств насамперед торкаються двох аспектів – це, по-перше, наявних ресурсів, інвестиційного потенціалу та їх ефективного використання, і по-друге, ефективної системи державного регулювання інвестиційними потоками. Україна має не дуже високий ресурсний і досить низький рівень інвестиційного потенціалу. Рішення цих проблем потребує удосконалення форм державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності і розробки відповідного методичного інструментарію оцінки ефективності організаційно-економічних заходів державного регулювання цієї діяльності в промисловості.

Крім того, внутрішня діяльність українського уряду повинна торкатися зниження податкового тиску, захисту вітчизняного товаровиробника в антидемпінгових розслідуваннях; вирішення проблеми повернення податку на додану вартість, збереження стабільного курсу національної валюти, поліпшення бізнес-клімату в країні, дотримання міжнародних економічних стандартів, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, вдосконалення нормативно-правової бази розвитку конкурентного середовища тощо.

Список використаних джерел:

1. Марцин В.С. Економіка торгівлі: Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 603 с.
2. Офіційний портал Міністерства Фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/?2016>
3. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. - №60.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Скоробогатова Н.Е., Гергель М.Ю. Современные проблемы конкурентоспособности машиностроительных предприятий Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mognovse.ru/dsp-sovremennie-problemi-konkurentosposobnosti-mashinostroitel.html>